

Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ

*Збірник наукових праць
Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*

Том VII

ЕКОЛОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

*За науковою редакцією
С.Д.Максименка*

Випуск 39

Житомир – 2015

УДК 159.9

ББК 88.4

А 43

Головний редактор:

дійсний член НАПН України, доктор психол. наук, професор **С.Д. МАКСИМЕНКО**

Редакційна колегія:

ЧЕПЕЛЄВА Н.В. (заступник головного редактора), дійсний член НАПН України, доктор психол. наук, професор; МОЛЯКО В.О., дійсний член НАПН України, доктор психол. наук, професор; БАЛЛІ Г.О., член-кореспондент НАПН України, доктор психол. наук, професор; КАРАМУШКА Л.М., член-кореспондент НАПН України, доктор психол. наук, професор; СМУЛЬСОН М.Л., член-кореспондент НАПН України, доктор психол. наук, професор; КОКУН О.М., доктор психол. наук, професор; ШВАЛЬ Ю.М., доктор психол. наук, професор; ПРОЖЕНКО Т.О., доктор психол. наук, професор; ТУРБАН В.В., доктор психол. наук, доцент; ГРИСЬ А.М., доктор психол. наук, доцент; СЕРДЮК Л.З., доктор психол. наук, доцент; ПРОРОК Н.В., доктор психол. наук, МУЗИКА О.Л., кандидат психол. наук, професор; професор; КІСАРЧУК З.Г., кандидат психол. наук

*Друкується за ухвалою Вченої ради Інституту психології
імені Г.С. Костюка НАПН України № 5 від 28.05.2015*

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 17847-6693ПР від 10.06.2011*

*Збірник внесено до Переліку наукових фахових видань України з психології
(Постанова Президії ВАК України № 1-05-5 від 1.07.2010)*

А 43

**Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць
Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. –
Житомир: “Вид-во ЖДУ ім. І. Франка”, 2015. – Том VII. Екологічна
психологія. – Випуск 39. – 476 с.**

Збірник зареєстровано :

“Академія Google”,

<https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=gyuDQPoAAAAJ>

“Наукова періодика України” (Open Journal System),

<http://journals.urau.ua/index.php/2072-4772>

ISSN 2072-4772

У збірнику наукових праць представлені статті науковців, у тому числі співробітників, аспірантів та наукових кореспондентів лабораторії екологічної психології Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України, в яких висвітлюються теоретико-методологічні та прикладні проблеми екологічної психології як напрямку досліджень, що вивчає психологічні проблеми взаємодії людини із середовищами її життєдіяльності. Особливу увагу приділено психологічним проблемам захисту та збереження довкілля. Збірник адресований викладачам психології вищих навчальних закладів, аспірантам, студентам, працівникам у галузі практичної психології, науковцям-психологам, іншим фахівцям, що розробляють проблеми розуміння та інтерпретації.

ISSN 2072-4772

© Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2015

<http://www.apppsychology.org.ua>

<http://www.ecopsy.com.ua>

G.S. Kostiuk Institute of Psychology NAPS Ukraine

ACTUAL PROBLEMS of PSYCHOLOGY

*Scientific Papers
of the G.S. Kostiuk Institute of Psychology NAPS Ukraine*

Volume VII

ENVIRONMENTAL PSYCHOLOGY

*Edited by
S.D.Maksimenko*

Issue 39

Zhitomir – 2015

UDC 159.9

BBK 88.4

A 43

Editor:

Full member NAPS Ukraine, doctor psychology, professor **S.D. MAKSIMENKO**

Editorial Board:

N. V. CHEPELEVA (deputy editor), member NAPS Ukraine, doctor psychology, professor; V. A. MOLYAKO, member NAPS Ukraine, doctor psychology, professor; G. O. BALL, corresponding member NAPS Ukraine, doctor psychology, professor; L. M. KARAMUSHKA, corresponding member NAPS Ukraine, doctor psychology, professor; M. L. SMULSON, corresponding member NAPS Ukraine, doctor psychology, professor; A. M. KOKUN, doctor psychological, professor; Y. M. SHVALB, doctor psychological, professor; O. L. MUZYKA, doctor psychology, professor; T. O. PIROZHENKO, doctor psychology, professor; N. V. PROROK, doctor psychology, professor; V. V. TURBAN, doctor psychology, docent; A. M. GRYS, doctor psychology, docent; L. Z. SERDYUK, doctor psychology, docent; Z. G. KISARCHUK, PhD in psychology, senior researcher

Published by the decision of the Academic Council of G. S. Kostiuk

Institute psychology NAPS Ukraine № 5 of 28.05.2015

Certificate of registration of print media

HF series number 17847-6693PR of 10.06.2011

The collection included in the list of scientific professional editions Ukraine psychology

(Decree of the Presidium of the Higher Attestation Commission Ukraine

№ 1-05-51.07.2010)

A 43

Actual Problems of Psychology: G. S. Kostiuk Institute of Psychology NAPS Ukraine / ed. S. D. Maksymenko. - Vol VII: Environmental Psychology / by scientific ed. S. D. Maksymenko - Issue 39. - Zhitomir : ZhDU of I. Franko, 2015. - 476 p.

The magazine is registered:

"Google Scholar",

<https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=gyuDQPoAAAAJ>

"Scientific Periodicals Ukraine" (Open Journal System),

<http://journals.uran.ua/index.php/2072-4772>

ISSN 2072-4772

The collection of scientific papers submitted articles scholars, including staff, graduate students and research correspondents environmental psychology laboratory of the G. S. Kostiuk Institute psychology NAPS Ukraine, which highlights the theoretical, methodological and applied problems environmental psychology as a direction research that studies the psychological problems human interaction with the environment her life. Particular attention is paid to psychological problems protecting and preserving the environment. Collection psychological and teachers addressed gies higher educational institutions, graduate students, workers in the field applied psychology, scientists, psychologists and other professionals with problems understanding and interpretation.

ISSN 2072-4772

© G. S. Kostiuk Institute psychology NAPS Ukraine, 2015

<http://www.apppsychology.org.ua>

<http://www.ecopsy.com.ua>

ЗМІСТ

<i>Антюхова Н. І.</i>	
Відповідальне ставлення до оточуючого середовища як умова становлення творчого потенціалу особистості.....	12-25
<i>Байєр О. О., Сивоконь Л. В.</i>	
Особливості переживання психологічного благополуччя у пізньому віці.....	26-34
<i>Белановська О. В., Белановський О. Л.</i>	
Уявлення про клієнта в структурі професійної самосвідомості студентів-психологів (рос.).....	35-47
<i>Варава Л. А.</i>	
Аналіз проблеми категорії «переживання» і компоненти дослідження.....	48-56
<i>Варава В. С.</i>	
Аналіз результатів оптимізації адаптації дітей угорської та української етнічних груп у шкільному середовищі	57-66
<i>Вернік О. Л.</i>	
Природа як цінність. Динаміка місця природи в системі цінностей європейського суспільства різних історичних епох.....	67-78
<i>Візнюк І. М.</i>	
Культурологічні тенденції особистості педагога у соціометричному вимірі.....	79-88
<i>Вовчик-Блакитна О. О.</i>	
Сучасна сім'я в умовах мегаполісу: простір сили та слабкості.....	89-97
<i>Волинець Н. В.</i>	
Мовне середовище учнівської та студентської молоді Хмельниччини.....	98-103
<i>Кахно І. В.</i>	
Діалог у форматі співпраці лікаря із пацієнтом	104-113
<i>Кльоц Л. А.</i>	
Теоретико-методологічні основи професійної самосвідомості практичного психолога у системі післядипломної освіти	114-126
<i>Комар Т. О.</i>	
Порівняльна характеристика ціннісної сфери старшокласників Росії та України	127-138

<i>Львовочкіна А. М.</i>	Екологічна культура як чинник запобігання екологічній кризі (англ.)	139-148
<i>Лойко Л. С., Шульга Г. Б., Коломієць Л. І., Монастирська А. Ю.</i>	Психологічна корекція негативних проявів перфекціонізму та почуття самотності в підлітковому віці	149-158
<i>Люта Л. П.</i>	Соціально-психологічні чинники виникнення нових комунікативних просторів в умовах міста та мегаполісу	158-167
<i>Максимов М. В.</i>	Міжкультурна комунікація в умовах мегаполісу	167-175
<i>Максимова Н. Ю.</i>	Роль громади у профілактиці правопорушень неповнолітніх	176-184
<i>Мандзик Т. М.</i>	Психологічні особливості емоційних зв'язків людини з місцем проживання у різні періоди дорослості	185-195
<i>Марценюк М. О.</i>	Життєві орієнтації сучасних старшокласників в контексті ставлення до здорового способу життя	196-209
<i>Маслова С. О.</i>	Старіння як соціально-психологічне явище	210-220
<i>Оліфірович Н. І., Белановська М. Л.</i>	Гендерна ідентичність молоді в умовах соціокультурного середовища, що змінюється (рос.)	221-231
<i>Павленко О. В.</i>	Формування життєвої перспективи в ситуації невизначеності	232-241
<i>Падалка Р. Г.</i>	Динаміка розвитку екологічної свідомості молодших школярів	242-250
<i>Педоренко В. М.</i>	Формування позитивного образу в умовах сучасного суспільства	251-259
<i>Пінчук О. В.</i>	Методологія та результати дослідження соціально-психологічних умов впливу на імідж держмонополії	260-268
<i>Поворозник К. О.</i>	Динаміка розвитку часової перспективи у студентської молоді в процесі корекційно-розвивальної діяльності	269-278

<i>Потоцька І. С.</i>	
Логіко-психологічний аналіз умов розвитку педагогічної обдарованості	279-288
<i>Ремпель Ж. О.</i>	
Соціально-психологічні особливості діяльності керівника як лідера недержавної організації	289-300
<i>Романова В. С.</i>	
Філософські, духовні та наукові погляди на щастя: наукове визначення і міра щастя (англ.)	301-308
<i>Романова В. С., Караван Г. І.</i>	
Структура пізнавальних інтересів людей похилого віку як суб'єктів включення в освітній простір	309-324
<i>Рудоміно-Дусятська О. В.</i>	
Психологічні умови екологізації буденної життєдіяльності городянина	325-332
<i>Сараєва Н. М., Суханов О. А.</i>	
Життєстійкість людини, що проживає в екологічно неблагополучному місті (рос.)	333-346
<i>Сердюкова І. М.</i>	
Соціально-психологічна адаптація учнів молодшого шкільного віку в умовах альтернативного освітнього середовища	347-358
<i>Слободяник Н. В.</i>	
Патріотизм у становленні та розвитку особистості юнака: експериментальне дослідження	359-368
<i>Старков Д. Ю.</i>	
Роль соціального оточення у процесі становлення ремісії адикту	369-378
<i>Тищенко Л. В.</i>	
Передумови виникнення психологічної категорії майбутнього особистості: філософський, культурно-історичний аспекти	379-388
<i>Турбан В. В.</i>	
Суб'єктність викладача як чинник становлення професійної культури фахівця педагогічного профілю	389-401
<i>Чала К. О., Позняк С. І.</i>	
Простір соціальної взаємодії в репрезентаціях студентської молоді: регіональний аспект	402-412
<i>Чухрій І. В.</i>	
Особливості соціально-психологічної дезадаптованості матерів, які виховують дітей з функціональними обмеженнями в умовах соціальної кризи в суспільстві	413-422

<i>Швалб А. Ю.</i>	
Еколого-орієнтоване моделювання стратегій взаємодії постраждалих в умовах надзвичайних ситуацій	423-430
<i>Швалб Ю. М.</i>	
Проектування форм організації та технологій соціальної та психологічної допомоги постраждалому населенню (рос.)	431-440
<i>Шостак У. В.</i>	
Особливості розробки психолого-педагогічної технології ефективної взаємодії сім'ї та школи.....	441-449
<i>Грановська О. Я.</i>	
Міфологічне уявлення про час	450-459
<i>Шандрок С. К.</i>	
Теоретичні основи дослідження професійних творчих здібностей майбутніх психологів	460-467
Наші автори	467

CONTENTS

<i>N. I. Antyukhova</i> Responsible attitude to the environment as a condition of the development of creative potential of a person	12-25
<i>O. O. Bayer, L. V. Syvokon</i> Specifics of experiencing psychological well-being for the elderly	26-34
<i>O. V. Belanovskaya, O. L. Belanovsky</i> The view of the customer in structure of professional consciousness of students-psychologists (rus).....	35-47
<i>L. A. Varava</i> The analysis of the problem of the category of “experiencing” and the research components.....	48-56
<i>V. S. Varga</i> Analysis results optimization and adaptation children of hungary and ukraine ethnic groups in school environment	57-66
<i>O. L. Vernik</i> Nature as value. The dynamics of meaning of nature in the European culture of values different eras.....	67-78
<i>I. M. Viznyuk</i> The culturological tendencies of a teacher’s personality in the sociometric measurement	79-88
<i>O. O. Vovchik-Blakitna</i> Modern Family in metropolis: space strengths and weaknesses	89-97
<i>N. V. Volyniets</i> The language environment of young Khmelnytsky	98-103
<i>I. V. Kahno</i> The dialogue in the format of cooperation between doctor and patient.....	104-113
<i>L. A. Kloyts</i> Theoretical and methodological foundations of practical psychologist’s professional consciousness in the system of postgraduate education	114-126
<i>T. O. Komar</i> Comparative characteristics of values and needs of senior pupils in Ukraine and Russia	127-138
<i>Liovochkyna A. M.</i> Ecological culture as a factor preventing ecological crisis (eng)	139-148
<i>L. Loyko, G. Shylga, L. Kolomiets, A. Monastirsca</i> Psychological Correction of the Negative Effects of Perfec- tionism and Feelings of Loneliness during Adolescence	149-158

<i>L. P. Lyuta</i>	Social and psychological factors of new communication spaces in a city and metropolis	158-167
<i>M. V. Maksymov</i>	Intercultural Communication in a metropolis	167-175
<i>N. Yu. Maksymova</i>	The role of the community in prevention minor offense	176-184
<i>T. M. Mandzyk</i>	Psychological peculiarities of people-place emotional relationships in different periods of adulthood	185-195
<i>M. O. Martseniuk</i>	Life orientation in the context of today's upper-former students' attitude to healthy lifestyle	196-209
<i>S. O. Maslowa</i>	Aging as a social-psychological phenomenon	210-220
<i>N. I. Olifirovich, M. L. Belanovskaja</i>	Gender identity of youth in a changing social and cultural environment (rus).....	221-231
<i>O. V. Pavlenko</i>	Formation of vital prospect in a condition of uncertainty	232-241
<i>R. G. Padalka</i>	The dynamics of development ecological consciousness of junior schoolchildren	242-250
<i>V. M. Pedorenko</i>	The formation of a positive image of old age in today's society	251-259
<i>O. V. Pinchuk</i>	The methodology and results of research socio-psychological conditions affecting the image of a state monopoly	260-268
<i>K. O. Povoroznyk</i>	Students' youth time perspective dynamics in the process of correction and development program.....	269-278
<i>I. S. Pototska</i>	Logical and psychological analysis of conditions for pedagogical ability development	279-288
<i>Zh. A. Rempel</i>	Social and psychological characteristics of activity of the head as the leader of a non-governmental organization.....	289-300
<i>V. S. Romanova</i>	Philosophical, spiritual and scientific views on happiness: scientific definition and measure happiness (rus)	301-308
<i>V. S. Romanova, G. I. Karavan</i>	The structure of cognitive interests of older people as subjects included in the educational space	309-324

<i>O. V. Rudomino-Dusiatska</i>	Psychological conditions of eco-friendly everyday life of townsman	325-332
<i>N. M. Sarayeva, A. A. Sukhanov</i>	Hardiness of a person living in an ecologically unfavourable city (rus)	333-346
<i>I. M. Serdyukova</i>	Social and psychosocial adaptation of young schoolers in alternative educational environment	347-358
<i>N. V. Slobodyanik</i>	Patriotism in the development of personality young man: an experimental study	359-368
<i>D. J. Starkow</i>	The role of social environment in the process of remission addicts	369-378
<i>L. V. Tishchenko</i>	The preconditions of emergence of psychological category of the future of personality: philosophical, cultural and historical aspects	379-388
<i>V. V. Turban</i>	Teacher subjectivity as a factor of professional culture professional pedagogical	389-401
<i>K. O. Chala, S. I. Poznyak</i>	Social interaction space in university students' representations: regional aspect	402-412
<i>I. V. Chukhrrii</i>	Features of social-psychological disadaptation of mothers in their attitude to disabled children minds in sotsialnoï Creasy in society	413-422
<i>A. J. Shwalb</i>	The use of environmentally-oriented design strategies for simulating the interaction of victims in emergency situations	423-430
<i>J. M. Shwalb</i>	Designing forms of organization and technologies of social and psychological assistance to the affected population (rus).....	431-440
<i>U. V. Shostak</i>	Features of the development of psychological and educational technology for effective interaction of family and school.....	441-449
<i>O. J. Granovs'ka</i>	Mythological idea of time	450-459
<i>S. K. Shandruk</i>	Theoretical basics of the research into the professional creative skills of the future psychologists	460-466
Our authosr		467